

Слобода и ауторитет*

1. СЛОБОДА КАО ОСНОВНА ТАЈНА ЖИВОТА

Данашњи човек осећа извесну нелагодност пред проблемом ауторитета који се, међутим, не своди искључиво на злоупотребу названу ауторитаризам. У току историје се често не разликује послушност вољи Божјој од послушности вољи човековој. Савремена криза не огледа се само у тражењу усклађених међусобних односа, она задире много дубље и обара се на законито право Цркве да оправдава свој ауторитет позивом на послушност по вери. Познат је снажан отпор пророка, мученика и светитеља према злоупотреби теократске власти. Свети Павле не престаје да опомиње да се чува хришћанска слобода, да се не гаси и да се не жалости Дух Свети слепом послушношћу.

Међутим, неоспорно је да савремени човек нема на уму само Цркву; световни човек доживљава Бога као непријатеља слободе. По хегеловско-марксистичкој дијалектици, то је однос Господара и роба; за Фројда пак симбол „садистичког Оца“ који наводи на „убиство Оца“; док је за Ничеа Бог „небески Ухода“ чији ми поглед смета, претвара ме у ствар. Савремена мисао о свемоћи и свезнању Бога своди историју на марионетско позориште. Као што је један философ рекао: „Драма је написана све до последњег чина и ни један глумца не може ништа да мења у њој“. У овом ужасном детерминизму, једино је Бог слободан и стога једино на Њега пада кривица за постојање зла. То управо тврди Прудон говорећи: „Бог, то је зло“. „Ако Бог постоји, значи ја нисам слободан; пошто сам ја слободан, значи Бог не постоји“, тако гласи атеистички силогизам из уста анархисте Бакуњина и Жан Пол Сартра.

Не желећи да га правдамо, треба рећи да је овај отпор разумљив, јер се у току историје идеја о Богу страховито изопачила. Страшни Старозаветни Осветник жртвује свога Сина да би утолио свој гнев; он је свемогући и јавља се кроз чуда и чудеса, он је свезнајући, предвиђа и удешава све у животу преко својих „промислитељских“ уплитања у историји. Али, по Шекспиру, историја је „Бајка коју прича идиот“.

* Превела са француског Јелисавета Вујковић.

2. СУКОБ

На Западу, унутар Цркве, ситуација се компликује због одјека који има човекова идеја о Богу у различитим теологијама, што изазива унутрашње сукобе. Постоје две крајности, с једне стране стоји формалистички конформизам старинских интегрита, с друге стране стоје помодарски прогресисти са склоношћу да све анархистички оспоравају. У круговима хришћанских прогресиста више се не проповеда Еванђеље, већ теологија револуције и насиља. Уместо да се труде да „силом освоје небеса“, што је једино оправдање насиља о коме говори Христос када каже: „Царство небеско на силу се узима и силовити га добијају“ (Мат. 11, 12), прогресистичко насиље је уперено против структуре потрошачког друштва, против капитализма као економског система. Заиста, Еванђеље тражи „правду“ у међуљудским односима и у стварању људске заједнице, али овај захтев је заснован на „хијерархији вредности“ на чијем врху је жртвена љубав. Еванђеље не проповеда идеал удобног, хигијенског и лаког живота у изобиљу. Зјаци огроман јаз између, с једне стране, укидања глади и вапајуће неправде у трећем свету, и с друге стране буржоаске саможивости. Не ради се о одмеравању или ограничењу комфора, него о томе да човечанство буде отворено за Божје присуство, за чудо Његовог Ваплоћења чији циљ није просто „срећан човек“, него „блажени човек“, који је сазревао на сунцу самих Блаженстава, чак и ако је прогоњен и мученик: јер „Блажени су прогнани правде ради, јер је њихово царство небеско“. Све је подређено Царству небеском, а не само природном искориштавању земље, још мање мирном уклапању у историју, него се ради о њиховом преображењу у „нову земљу“; није реч ни о каквом преселењу, ни о каквом бекству у онострано, већ о измењеном циљу, о превазилажењу овоземаљских вредности ка коначним и последњим вредностима.

Разумна вера је чин одраслог човека а не детета. Црква настаје другим рођењем од Духа а не првим рођењем од људи. Међутим, само она „Црква“ коју сачињавају недуховни чланови може се повести за „новом теологијом“ и потонути у религиозном инфантилизму. Заморно противстављање „вере“ и „религије“, које проповеда теологија световности и „смрти Бога“, потпуно руши Предање са свим оним што је у њему позитивно, наиме, светоотачко учење о обожењу човека и нагласак на „новој творевини“. Она је постала нова смрћу и васкрсењем Христа којим су се изменили онтолошки услови људске егзистенције. Питамо се — да ли се овде уопште ради о истом Богу, о истом Еванђељу, о истој мистерији Христа који је **страдални Слуга**. Уврежила се опасна марксизација хришћанске савести која ставља алтернативу: или бити веран Речи Божјој и жељама Божије воље, или бити веран жељама људским што најављује почетак хиљадугодишње власти левичара и има своје корене много више у Старом Завету него у Новом. Симптоматично је да се савремени токови нове идеологије позивају на дубоку мисао Дитриха Бонхефера. Међутим, тај лутерански теолог, у много чему достојан дивљења, забележио је на крају свог прерано завршеног и трагичног живота: „Приметио сам све више и више колико су моје мисли и моја осећања

надахнута Старим Заветом, њега сам читао више у последње време него Нови...¹⁾) Прогресистички покрети улазе у политичку, економску и друштвену борбу, одушевљавајући се управо старозаветним пророцима и стварајући од непрестаног порицања читав један мит револуционарне и насилне делатности. Међутим, истинска револуција може једино доћи из еванђелског покајања (Метаноиа), које је усредоточено на човека Осмога Дана, за којег „све је ново“, јер „Христос је ставио на све ствари знак Свога крста“.

Не заборављајући захтеве правде, устројство Човековог Града код пророка Исаије (40—53) подређено је визији страдалног Слуге и присуству Бога међу људима. Еванђеље сасвим оспорава свет овакав какав јесте, и то капиталистички исто тако као и марксистички, у име Божанствене будућности овога света. Човек ради овде на земљи и ствара историју у земаљским условима и вредностима, не за једно идеално овоземаљско друштво, него за „нову земљу“ за нови Небески Град Царства Божјег. Човекова стратегија треба да се уклапа у Божију стратегију. У овој трансцендентној стратегији Еванђеље не обећава никакав материјални успех; у ствари, свака епоха у историји завршава се неуспехом, али ови неуспеси јесу велики успеси јер они избацују из равнотеже историју и одводе је изван њених оквира према своме оностраном преображењу. Христос је тај који оспорава овај свет и зато се на празник Духова изливају Његове спасоносне енергије. Христос оспорава смрт својом смрћу и силази у пакао да би одатле изишао као из неке „свадбене ложнице“; Он оспорава своје целате да би им дао опроштај и васкрсење. Он свима даје не живот у обиљу, већ божанско усиновљење и бесмртност која почиње још овде на Земљи.

Никаква социјална правда и друштвена реформа не може да има апсолутну вредност сама по себи, оне налазе своје оправдање једино у Христу кроз кога оне сведоче о љубави Оца. Друштвене реформе су предодређене да још овде на земљи нађу своју вечну димензију: Божије Данас јавља се у човековом Данас једино у тренутку када човек превазилази себе у пориву ка „сасвим Другачијем Богу“. Међутим, ширењем крилатице „Бог је умро“ отвара се пут насиљу које жели да сроза љубав Божју на људска мерила проглашавајући да је она доступна само кроз политику и посредством ближњег. Непосредан однос са Богом доводи се у питање, молитва и созерцање постају излишни, јер ће успостављање односа са Богом бити поново доступно путем насиља које условљава револуција, а Бог ће тобоже васкрснути заобилазно путем политике!

Насупрот овој заблуди треба рећи са светим Оцима да љубав као „Света тајна братства“ значи примити другог кроз Христа, у Христу и са Христом присутним у мојој души и једино Он омогућава да један у другом препознамо брата. Теологијама насиља недостаје еванђелски корен, оне превиђају чињеницу да нас Христос позива на савладавање страсти са којима долазимо у сукоб. Ако неки конкретан случај изискује хируршки захват, треба да нам је јасно да он увек доводи до ивице провалије у којој бесне разулрене демонске силе.

¹⁾ Д. Бонхоефер, *Отпор и покорност*, изд. Лабор ет фидес Женева, 1976, с. 76

3. ПАРАДОКСАЛАН СТАВ БОГА ПО СВЕТИМ ОЦИМА

Црквени Оци препоручују одречан приступ ка тајанствености Бога, они упозоравају на опасност од антропоморфизма који крије у себи појам о моћи и свезнању, они тврде да се ове категорије не могу применити на Бога. Он је „сасвим Другачији“, „тајанствени“, „вечито тражени“. У ствари, према догмату о светој Тројици Отац је Отац само зато јер се одриче сваког старешинства у односу на свога Сина и на Духа Светог. По достојанству једнак са Њима, Он им даје све што има, све што Он јесте. Према светом Јовану Дамаскину, Њих Тројица се сједињују не да би се стопили, него да сваки од Њих садржи у себи другу Двојицу.

Свака Божанска Личност поставља себе тако да предпоставља другу Двојицу, да садржи у себи другу Двојицу, да све прима од друге Двојице, пружајући све другој Двојици у вечном кружењу светотројичне љубави, тако да је у Богу слобода истоветна са љубављу.

Стварање човека („Створимо га по нашем лику“) ставља га у један присан однос са тајном Свете Тројице, унутар светотројичне жртвене љубави. Ово стварање човека, ремекдело Свете Тројице, садржи у себи изванредан ризик за Бога тиме што Он добровољно и саможртвено ограничава своју свемоћ. Бог је створио човека и очекује од њега слободан одговор, његову слободну љубав: „Милосрђа хоћу а не жртве“ (Ос. 6, 6). Зато се Бог „повлачи“ да би оставио човеку на вољу да пландује по ливадама свога срца, да би му оставио простор за слободу, јер „Бог може све, осим да присили човека да га воли“, каже древна светоотачка изрека. Јер Он хоће да успостави са човеком везу обостране слободе и тиме Бог постаје такорећи рањив и немоћан. Он се одриче свемоћи, дели са човеком хлеб страдања желећи да дели са њим и вино радости. Али ова божанска „немоћ“ је уствари врхунац Његове свемоћи која не ствара човека у облику пасивног одјека или потчињене марионете, него човека као „ново створење“, слободно по обличју божанске слободе, то јест без икаквих граница, способно да воли Бога ради Њега самог јер је човек исто тако властан да одбије љубав и да каже не. Зато се Бог не јавља у бури и громовима, него у благом лахору, у чистој унутрини (*intégrité*), у готово скривеном очекивању пријатеља. (I Цар. 19, 11—13). Према великим мистичарима, Бог је божански просјак љубави који чека на вратима срца: „Ево стојим на вратима и куцам, ако ко чује глас мој и отвори врата, ући ћу к њему и вечераћу с њиме“ (Откр. 3, 20). Бог је, вели свети Максим, постао просјак због своје просјачке снисходивости према нама, страдајући до краја векова заједно са сваким страдалником на свету.

Наредбе једног тиранина увек изазивају потајни отпор. Насупрот томе, Библија наглашава и често понавља дозивања и позиве: „Слушај, Израилу“ (Пон. Зак. 6, 4); „Ако хоћеш да будеш савршен“ (Мат. 19, 21). „Цар посла слуге своје да зову званице на свадбу“ (Мат. 22, 3). Бог је цар који упућује свој позив и који „страдалачки“ очекује слободан одговор свога детета. Божји ауторитет није нека на-

редба која се намеће одозго, то је скривено деловање Божје, не на човека споља, него унутар њега. „Бог нам је приснији него што смо ми сами себи”, говорио је свети Августин, јер је он бескрајно изнад свега онога што можемо и замислити о Њему. „Ја сам Онај Који јесам”, Неупоредив, Недокучив. Његов ауторитет се састоји у томе да буде истина која зрачи љубављу, али то је једна очигледност која се не може ни показати ни доказати него само примити на поклон као што је доживео свети апостол Тома када је додирнувши Васкрслога Христа рекао: „Господ мој и Бог мој!” (Јов. 20:28).

Пророци се никада не постављају на место Бога, него само преносе Његову реч; исто тако, апостоли су само извршитељи, јер су слуге Божије. „А ви се не зовите Рави... и оцем не зовите никога на земљи... нити се зовите учитељи (Мат. 23, 8—10). Једини Учитељ је Христос, Син који преноси Очево љубав на људе и служи у синовљењу свих људи Богу и Оцу. „Страдалном Слуги”, „Христу-Богодетету”, у Еванђељу се нигде не приписују правни термини овоземаљског ауторитета. Исто тако је и са супружанском послушношћу; тамо где влада истинска љубав, односи међу супрузима усаглашавају се у таквом регистру у коме послушност постаје узајамно доживљена истина отворена за Христово присуство. Црква се угледа на Господа, она је само слушкиња истине да не би стварала преграду између људи и Еванђеља, између деце и њиховог Небеског Оца. Тако су поступали велики духовници својом потпуном ненаметљивошћу, стварајући од својих „духовних синова” не децу за себе лично, него слободну и одраслу децу за самога Бога.

„Ко вас слуша Мене слуша” (Лук. 10, 16); ако се нагласак стави на „вас слуша”, то је онда правно поимање ауторитета и преноса власти самодржавног законодавца на опуномоћене. Међутим, Бог једино хоће да се сједини са човеком у добровољној љубави. Пирамидалном виђењу Цркве са преносом власти у виду степенасте јерархије супротставља се слика концентричних кругова чије је средиште Љубав која зрачи и ти зраци су све ближи један другоме уколико су ближе божанском средишту. Није реч о томе да се доводи у питање ауторитет Цркве као места божанске Речи и Присуства; реч је о томе да се божанско не меша са људским чиновима и функцијама у Цркви.

4. АУТОРИТЕТ И СЛОБОДА У ЊИХОВОМ ИСТОРИЈСКОМ РАЗВОЈУ

На Западу, почевши од Реформације, овај проблем се поставља као нека врста споразума између ауторитета и слободе наглашавајући важност час једне час друге од ових двеју стварности у црквеном животу. То је у ствари проблем дозирања: колико се оне узајамно допуњавају? У Риму, то је питање: колико се може законом дати слободе народу, а да би се при томе очувао поредак и ауторитет свештенства. Протестантизам ставља нагласак на слободу и ставља питање: докле се може ауторитет законито ширити, а да се при томе очува слобода сваког верника. Очигледно је да овај сукоб

открива ауторитет и слободу као два начела која се узајамно условљавају и то тако да се слобода ограничава ауторитетом, а ауторитет се ставља у оквире слободе коју он треба да ограничи. Зависно од историјских епоха, граница између њих се помера у једном или другом правцу.

У анархоидним покретима, граница се помера дотле да се више ништа не ограничава, то је основни захтев корените слободе која укида сваку принуду. На крају крајева, слобода по самој својој природи не може да остане мање или више „умерена“, она тражи или све или ништа. Пре или после, надноси се сенка патчовека Ничеа, Фојербах најављује ослобођење од сваког отуђења, Достојевски најзад своди рачун и објављује коначну истину револуционарне самовоље: „Слобода или смрт“. Овде се круг затвара и сукоб постаје безизлазан, јер начело дозирања раздваја ове појмове гледајући их споља; то начело их изванива (екстериоризује) и међусобно их супротставља, чиме се одмах губи дубина унутривања (интериоризације) као једино могућег решења. Спољашња корелација ових двају појмова, њихово предметивање, је експлозивно. У току целе историје, слобода поткопава ауторитет, док ауторитет спутава слободу под лицемерним изговором да позива на слободно извршавање свих неопходности које намеће ауторитет. Достојевскијев „Човек подземља“ жестоко устаје против формуле логике и смело објављује: „А што не бисмо послали све то „два пута два су четири“ до ђавола“! Знамо добро шта то конкретно значи.

Пре но што поново узмемо у разматрање овај проблем изнутра, било би корисно да подсетимо на неке класичне дефиниције. Према Литре-у, ауторитет је моћ којом се нагони на послушност, моћ наметања и владања. Законит или незаконит, ауторитет је освајачки, он се не одриче лако своје свемоћи. Ако се служи влашћу да би потчинио друге својим посебним циљевима, он је поробљивачки. Философ Ален истиче корениту разлику између ауторитета и власти, замењује појмове и упозорава: „Ако се ауторитет претвара да воли, он је одвратан, ако пак стварно воли, он је немоћан“. Карл Јасперс објашњава појам ауторитета помоћу једне пронице анализе: „Појам ауторитета долази нам од римске мисли. Ауктор је онај који подржава једну ствар и даље је развија, онај који чини да она расте. По свом етимолошком значењу *auctoritas* је снага која служи да се ствари подржавају и разрастају“, она будно пази не на одбрану, него на **рашћење**. Очигледно је да се овде не ради о **покравању**, већ о моћи која уме да развесели. Лафеј тачно одређује: „Ауторитет се разликује од власти. Ауторитет улива осећање уважавања и побожног поштовања, а власт изазива осећање страха. Ауторитет има достојанство, власт има снагу. Али Отац Лабертонијер иде још даље и каже: „Ауторитет који се у неку руку потчињава онима које се њему покоравашу и који, везујући своју судбину за њихову, стреми заједничком циљу: такав ауторитет је ослободилачки“. У том случају ауторитет је чувар слободе, њен јемац. Или, како Отац Дипанлу каже: „Ниједан ауторитет којем пожртвовање није начело, није достојан овог великог имена“. У Светом Писму ово пожртвова-

ње је означено изразом диакониа (служење). „Ауторитет”, каже даље о. Лабертонијер, схваћен искључиво као власт која се намеће принудом или вештином стоји, по својој суштини, очајно удаљен, као спољни и туђ за оне над којима царује... Међутим ауторитет има и једно другачије својство, својство сасвим супротно”, а то је својство унутарње. У Еванђељу по Луки (9,54), пише: „Господе хоћеш ли да речемо да огањ сиђе с неба и да их истреби”? Али Господ Исус их је укорио рекавши: „Не знате каквога сте ви духа”. Отац Лабертонијер, коме је источно хришћанство врло блиско, лепо изражава своје начело унутарњег ауторитета који у потпуности мења његову суштину.

5. ТРАДИЦИЈА ПРАВОСЛАВНОГ ИСТОКА

Свети Павле указује на хришћанство као повељу слободе људског духа. Еванђелски максимализам укида сваку умереност златне средине. „Бог не тражи тако много”, говори здрав разум просечног човека, међутим, Бог тражи све, чак и више од тога.

Свети Оци пустињаци нису теоретисали, они су просто живели једном неограниченом слободом. Њихов пример стално нас упућује на унутарње: сваки човек налази простор унутарње слободе постављајући се пред Лице Божије. Овакво искуство имао је већ и Епиктет, то је учење и Светог Павла, да је чак и роб и з н у т р а царски слободан. Таква слобода налази у Богу не своје ограничење, јер Неограничени никада не може да постане ограничење, него свој једини извор који гаси њену жеђ и поставља се као циљ и садржина слободе без икакве принуде. Човек треба да се покорава вољи Божијој, али не треба да се покорава слепо и без поговора. Бог жели да се његова воља извршава, али не жели да човек буде роб, него да буде слободан син и пријатељ Христов.

Класична дефиниција слободе види слободу као способност избора. Свети Максим Исповедник тврди управо супротно: потреба избора, вели он, је знак осиромашења, то је последица грехопада. Права слобода је незадржив полет у потпуности усмерен ка Добру; она не зна ни за испитивања, ни за колебања. На нивоу светости, слобода није више условљена избором. Савршени светац иде ка Добру не двоумећи се, добровољно, он је изнад сваког избора. У овом највишем облику, слобода је делатност која ствара своје сопствене разлоге, уместо да им се подвргава. Она се уздиже до висина где су најслободнија дела и најсавршенија. Бог је изнад избора. Сличан Богу, светац у свом делању превазилази свако давање предности. Колебање и бирање, тражење ауторитета и његових директива, то је својствено подвојеној вољи, разривеној противречним жељама које се међусобно непрестано сударају. Савршенство је у простоти склада који је натприродно са — природан са вољом Божијом. То се постиже само превазилажењем сваког изванивања (екстериоризације) односа.

6. АУТОРИТЕТ И ИСТИНА КОЈА ОСЛОБАЂА

Ако се поведемо за токовима лажне дијалектике (с једне стране је **власт** Епископата, а с друге **слобода** Народа Божијег), све постаје изопачено, опредмећено и губи се мера услед превелике брига да се све мери. Видели смо већ да ауторитет схваћен као спољна вредност суштински мења своју природу. Насупрот томе, поунутрен (интериоризован), ауторитет се јавља као најпарадоксалнија вредност: то је ауторитет који пориче да је ауторитет, пориче да има моћ да угњетава и уздиже се до једне такве висине где се поистовећује са Истином. Према источној православној традицији Црква није ауторитет, као што Бог није ауторитет, нити је то Христос из Еванђеља, јер ауторитет за нас увек значи нешто **спољашње**. Не треба нам **ауторитет** који заробљава, већ **Истина** која ослобађа.

При сваком дозирању као што се то чини у политичким блоковима слобода се јавља у виду избора. Човек је овде слободан пре избора; чим је избор извршен, човек више није слободан. Он је изабрао неки принцип који проглашава за ауторитет коме се онда подчињава. Налазимо се пред парадоксом: слобода је избор који њу ограничава и на крају сасвим је укида.

Еванђеље, међутим, очигледно говори о једној сасвим другачијој ситуацији. Оно позива ка познању, дакле на избор свога објекта, Истине, и то је управо она Истина која ослобађа и чини стварно слободним. То значи да се свако противстављање ауторитета и слободе спушта на један ванцрквени план где победа једне или друге стране не ослобађа у смислу Христове речи. Школску теологију увек искушавају сама њена мерила: епископ има наводно пуну меру благодати, свештеник мало мању а световњак још мању; овде је благодат присутна, тамо је одсутна. Али, Дух дува где хоће, и ко може то да мери? Ми знамо за Његово присуство, али не знамо када је одсутан, а можда никад.

Један од најстаријих симбола вере исповеда: „И у Духа Светога Цркву”, ово тајанствено поистовећење Духа и Цркве значи: веровати у Цркву, у њено неизмерно преизобиље „благодати на благодат”. „Закон (**ауторитет**) се даде преко Мојсеја; а **благодат** и **истина** (слобода) постаде од Исуса Христа” (Јов. 1. 17). „Бог Духа не даје на меру” (Јов. 3. 34). Жећ за истинском слободом јесте жећ за Духом Светим који ослобађа без мере. Симона Вајл говорећи о тој жећи лепо каже: „Просто на просто призивати Духа; један призив, један вапај. Као када човек изнемогао од жећи више не мисли како сам пије, него замишља саму воду, воду као такву; али та помисао на воду је као крик који извире из дубине бића”. Жива Црква, у својству продужене Педесетнице и непресушног изобиља благодати, одговара на ову жећ: „И ко је жедан нека дође, ко хоће нека узме воду живота бадава” (Откривење 22, 17). Овде је сама суштина Цркве: она није ауторитет него извор преизобиља благодати на благодат, она је слобода над слободама; слобода која укида свако „опредметивање”, сваки сукоб, сваки ропски страх.

Изопаченост унутарњих односа које је Бог установио настала је управо услед грехопада. Али пре тога, змија је изопачила рајско

стање дошапнувши лажну мисао о забрани, дакле, мисао о закону пре грехопада. Змија убацује мисао: „Бог је рекао да не једете са сваког дрвета у врту” (Постање 3, 1). Међутим, Бог је рекао баш супротно: „Једи слободно са свакога дрвета у врту” (Постање 2, 16) али — са различитим последицама. Ако свети Павле каже: „Све ми је слободно, али није све на корист” (1 Кор. 6, 12), змија би рскла: „Све је забрањено, али све је корисно”; тако је Бог претворен у закон и забрану. Међутим, Бог не каже: „Не једи од тога рода, јер ћеш бити кажњен”, Он каже: „Не једи с тога дрвета, јер ћеш умрети”. То није наредба, него је то упозорење за слободно изабирање судбине у једном или другом правцу. Није реч о обичној непослушности, реч је о немарности за присно и живо општење са Оцем, реч је о усахнулој жеђи за Његовим присуством, за Његовом љубављу—истином, која значи живот, јер се на другом крају налази смрт. У тренутку искушења човек замишља Бога као неки ауторитет који издаје наредбе и захтева слепу послушност. Наговарање долази од Сатане, на прву побуну против опредмећеног ауторитета и зато осиромашеног и изопаченог, јер престаје да буде истина која ослобађа. Човек је „опредметио” Бога и поставио Га на једно одстојање, у један спољашњи простор, почео је да тражи мрак у коме ће се скривати и ковати самом себи затворенички живот. Зато Христос долази да „јави слободу заробљенима, да отпусти потлачене”.

Последица прародитељског греха је у томе што он претвара Бога у спољни ауторитет, у Закон, и тада, логично, следећи корак је прекршај против Закона—Бога, што човека ставља ван Бога. Било је потребно Ваплоћење Сина Божијег да би се човек поново нашао унутра у Богу. Требало је да „Богодете—Исус” открије право лице Бога Оца у еванђелској причи о блудном сину где ауторитет—правду не представља Отац, него старији син. Отац само хита у сусрет своме детету.

„Оставите нека мртви укопавају своје мртваце” значи укопати мртав ауторитет и мртву слободу, који су подједнако изопачени. „Знаете да кнезови народни заповедају народу, и поглавари управљају њим. Међу вама да не буде тако; него који хоће да буде већи међу вама, да вам служи” (Мат. 20, 25—26). Св. Јован Крститељ је највећи међу људима, јер је он „најмањи” (Мат. 11, 11). Изрека светог Павла (2, Кор. 1, 24) „Не као да ми владамо вером вашом, него смо помагачи ваше радости”, верно оцртава епископски „ауторитет” на православном Истоку.

У Новом Завету „нова заповест” долази на место Закона и поставља узајамни однос: „ Онај који ме воли... и ја ћу га волети”. Христов месијански ауторитет је моћ праштања грехова, моћ исцељења и спасења. Све је поунутрено, Закон и пророци своде се на заповест о љубави. Ауторитет изливен на Дванаесторицу и њихове наследнике ставља се у саму заједницу и никада изнад ње. Поистовећење Цркве и Христа, Тела и Главе онемогућава сваку људску власт над Божјим Народом, јер би то значило људску власт над Божијим Народом, јер то би значило људску власт над Христом. Од времена светог Иринеја лионског наовамо, епископат није власт

над Црквом, него израз њене природе; светотајинска истоветност епископати и његова харизма истине не дају њему личну непогрешивост, него помесној Цркви која је истоветна са Црквом у њеној васељенској целини.

Од Педесетнице Црква је вођена Духом Светим и апостолски сабор у Јерусалиму, не позивајући се изричито на Христову реч, формулисао је своје **начело живота**: „Одлучисмо, наиме, Свети Дух и ми”... (Дел. 15, 28).

Ипак, у Цркви „све бива по реду” и епископ је одговоран за правилно вероучење и пастирско управљање заједницом. Свеопшта **сагласност** свих православних широм васељене је **знак** истине у питањима вере, јер једини врховни Извор непогрешивости Тела Христовог је Дух Свети. Рађање „нове твари” ослобађа ропства и отвара очи за тајну Цркве као места за „славну слободу деце Божије” (Рим. 8, 21).

Савремени скептицизам противи се спољном ауторитету и трага за унутарњим начелом, предосећајући да тајна Цркве није у ауторитету него у Духу Истине.

Познање Истине која ослобађа није познање истине о **Богу**, него познање Истине која **јесте** Бог, то је празник срастања као што то лепо каже свети Симеон Нови Богослав: „Благодарим Ти што си несливено и нераздељиво постао један дух са мном”²). Божански огањ нераздвојно повезује Творца и створења, укида свако растојање, свако предметивање — изванивање ауторитета. Код Сартра преовладава жеђ за формалном слободом, али оваква слобода је празна, без предмета; у делима Симоне Вејл, напротив, преовладава: вода живота, Свети Дух који се излива и даје без мере.

Проповед светог Петра на дан Педесетнице наводи пророчанство Јоила: „У последње дане, говори Бог, излићу од свог Духа на све људе, па ће ваши синови и ваше кћери пророковати, и младићи ваши ће гледати виђења, а старци ваши ће сивати снове”. (Дел. 2, 17). Силазак Светог Духа је означио да су последњи дани **квалитативно** већ наступили, и да су почели да се изливају дарови Духа Светог, мада помало „у неред”, за неко време. После другог Ватиканског сабора појавили су се покрети великог замаха. Има ту и невештог лутања, али то је ипак искрено трагање кроз врлети и странпутице прошлости, то је искање једног искреног односа између разних делова једног истог Народа Божијег; епископи и лаици су подједнако **служитељи** по угледу на Господа Христа. Свети Дух може бити узрок разних нестрпљења и духовне жеђи, као и добронамерних истраживања, служећи се овим као средством за ширење Царства Божијег.

У својим успоменама из младости („Речи”), Сартр је изрекао дубоку мисао: „Ја сам очекивао сусрет са Творцем (Оцем), а они ми утрапише Великог Господара”. Црква треба да има слуха за то очекивање сусрета, за то истраживање, и да одговори. Најбољи одговор је ово: не гледати у епископу начелника, господара, моћника овога света, него лик Оца, јер блудни син, као човек жедан слободе, не чезне за ауторитетом него за топлином очевог срца. Радост и слобода деце Божије састоји се у томе да они у Цркви, изнад свих правила и чинова, налазе Духа Светог.

² Свети Симеон Нови Богослов, *Химне*, I, Париз, 1959, г. 153

Поунутрено покораванье Богу созерцава и разуме оно о чему пева света литургија: „једини Свети, једини Господ је Исус Христос”. То је једино Господство које је открио сам Бог, а то је Господство Христа који куца на вратима људског срца (Откривење 3, 20). Упоредо са Христом стоји и пентекостално Господство Светог Духа, Његов дах слободе, у очекивању Очевога Господства у Царству Небеском. Али сме ли се Господство сматрати ауторитетом? Ни у ком случају! Царство небеско је Господство Свете Тројице у чији круг вечне љубави улазе сви људи, најзад потпуно ослобођени Истином — Радосћу без краја. Црква открива присуство Христа — Вереника и Женика — који нуди већ сада у Евхаристији неко свадбено причешће са целом душом човека.

Résumé

Paul Evdokimov

L'AMOUR FOU DE DIEU

Cet article est en réalité un chapitre tiré du livre de **Paul Evdokimov** intitulé **L'amour fou de Dieu**. L'Auteur y étudie la relation mystérieuse entre l'autorité et la liberté.

Tandis qu'en Occident c'était une relation d'opposition tendue (autoritarisme papal ou bien libéralisme anarchisant des protestants), l'Auteur trouve la solution équilibrée du problème dans la tradition patristique de l'Orient orthodoxe.